

ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการออมที่พอเพียงของครัวเรือน
ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
Factor Affecting Sufficient Savings of Households
in Bangkok Area and Perimeters

อธิพันธ์ วรรณสุริยะ*

Atipan Vansuriya*

Received : November 21, 2021 Revised : June 29, 2022 Accepted : June 30, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และ (2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม และ สมุทรสาคร ทำการเก็บแบบสอบถามจำนวน 400 ครัวเรือน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบจำลองการถดถอยโลจิสติกส์แบบเรียงลำดับ (Ordered Logistic Regression) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่พึ่งพิง ประกอบด้วย เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และผู้พิการ และจำนวนหนี้สินของครัวเรือน ดังนั้น แนวทางการเพิ่มความสามารถในการออมของครัวเรือน ควรส่งเสริมให้ครัวเรือนนำรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนหนึ่งเก็บออมและสร้างวินัยในการออม และภาครัฐควรมีมาตรการทางด้านการคลังเพื่อช่วยลดรายจ่ายของครัวเรือนในการดูแลสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นผู้พึ่งพิงเพื่อเพิ่มความสามารถในการออมให้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ด้านการวางแผนทางการเงินเพื่อลดปัญหาภาระหนี้สินของครัวเรือน

คำสำคัญ : การออม การจัดการทางการเงิน การวางแผนการเงินส่วนบุคคล

* อาจารย์ สาขาวิชาการเงินและนวัตกรรมทางการเงิน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

* Lecturer, Major of Finance and Financial Innovations, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Krungthep

* Corresponding author E-mail: atipan.v@mail.rmutk.ac.th

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the savings behavior of household in Bangkok Area and Perimeters and 2) to study the factors affecting household savings in Bangkok Area and Perimeters. The population which used in this study lived in Bangkok Area and Perimeters such as: Bangkok, Samutprakran, Nonthaburee, Pathumthanee, Nakornprathom, and Samudsakorn. A questionnaire was collected for 400 households and analyzed the data with statistics, including: frequency, percentage, mean and standard deviation. and an ordered logistic regression model. From the research, we found that factors that affect household savings are: average monthly household income, the number of dependent household members includes children under the age of 15, the elderly age 60 and over and the disabled, the amount of household debt. Therefore, guidelines for increasing the savings capacity of the household. Households should be encouraged to bring a portion of their additional income to save and create a saving discipline. The government sector should have fiscal measures to help reduce household expenditures for taking care of dependent household members in order to increase their savings capacity. In addition, the government should pay more attention to financial planning knowledge to reduce household debt problems.

Keywords : Savings, Financial Management, Personal Financial Planning

1. บทนำ

เงินออมถือว่ามีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค ในระดับมหภาคหากประเทศมีเงินออมอย่างเพียงพอจะช่วยให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ผ่านการนำเงินออมไปลงทุนของภาครัฐและภาคเอกชน และสามารถลดการพึ่งพิงการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศมาลงทุนได้ ในระดับจุลภาค ครัวเรือนที่มีเงินออมจะช่วยลดความเสี่ยงทางการเงินจากเหตุฉุกเฉิน หรือเหตุการณ์ไม่คาดฝัน ครัวเรือนที่มีเงินออมมากจะสร้างความมั่นคงทางการเงิน ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับตนเองและครอบครัว โดยที่ไม่ต้องรอพึ่งสวัสดิการจากภาครัฐ นอกจากนี้ การสะสมเงินออมไว้ตั้งแต่วัยทำงาน จะช่วยลดความเสี่ยงต่อการมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะใช้จ่ายหลังเกษียณ

ปัจจุบันสังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ในระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา โครงสร้างอายุของประชากรไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สวนทางกับจำนวนประชากรวัยเด็ก และวัยทำงาน ในปี 2513 ประเทศไทยมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปเพียง 1.7 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.9 ของประชากรทั้งหมด ในปี 2563 ประชากรสูงอายุได้เพิ่มเป็น 12 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18.1 ของประชากรทั้งหมด ในทางตรงข้ามการเพิ่มขึ้นของประชากรไทยเพิ่มขึ้นช้าลง ในอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้า อัตราการเพิ่มของประชากรไทยจะยิ่งช้าลงจนถึงขั้นติดลบ ในขณะที่ประชากรสูงอายุกลับจะเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่สูงมาก ประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จะเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 3.5 ต่อปี และประชากรสูงอายุวัยปลาย (80 ปีขึ้นไป) จะเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 7.1 ต่อปี คาดการณ์ว่าในอีก 20 ปีข้างหน้า จำนวนประชากรสูงอายุวัยปลายจะมีมากถึง 3.4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 5.2 ของประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2564) จากสถานการณ์ดังกล่าว จะส่งผลต่อกำลังแรงงานของประเทศ และการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

ข้อมูลการสำรวจผู้สูงอายุปี พ.ศ. 2560 พบว่า มีผู้สูงอายุหนึ่งในสาม (ร้อยละ 34.30) ของผู้สูงอายุทั้งหมดที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ในขณะที่ผู้สูงอายุถึงร้อยละ 36.70 ยังพึ่งพิงรายได้หลักในการดำรงชีพจากบุตร ร้อยละ 33.90

ยังพึ่งพิงรายได้จากการทำงานเป็นรายได้หลัก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุไม่ได้มีการเตรียมวางแผนการออมไว้ตั้งแต่เมื่อยังเป็นวัยทำงาน มีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 3.90 เท่านั้นที่อาศัยรายได้หลักจากการออมและทรัพย์สิน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) จากสถานการณ์ดังกล่าว แม้ว่าผู้สูงอายุกว่าสองในสามจะสามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยรายได้จากบุตร หรือการทำงานก็ตาม แต่ก็ยังถือว่ามีความเสี่ยง เนื่องจากเป็นรายได้ที่ไม่แน่นอนที่ต้องหวังพึ่งจากลูกหลาน หรือหากสุขภาพไม่แข็งแรงอาจไม่สามารถทำงานหารายได้เพื่อยังชีพได้ การสะสมเงินออมไว้ตั้งแต่ตอนที่ทำงานจึงน่าจะเป็นแนวทางที่สร้างความมั่นคงทางรายได้มากที่สุด

โดยปกติผู้ที่อยู่ในวัยสูงอายุจะมีรายจ่ายสูงกว่ารายได้ ดังนั้น ในช่วงชีวิตที่ยังทำงานได้ จึงควรสะสมทรัพย์สินและเงินออมให้เพียงพอต่อการดำรงชีพในยามเกษียณที่ไม่มีรายได้ จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี 2560 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า คนรายได้ปานกลางที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองจะมีค่าใช้จ่ายเดือนละ 7,000 บาทต่อคน ส่วนคนที่อาศัยในเขตชนบทจะมีค่าใช้จ่ายเดือนละประมาณ 4,500 บาทต่อคน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาระบบประเทศไทย, 2562) จะเห็นได้ว่า คนที่อาศัยในเขตเมืองจะมีภาระค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตมากกว่าคนที่อาศัยในเขตชนบท ดังนั้น ครัวเรือนที่อาศัยในเขตเมืองจึงจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของการออมเนื่องจากหากไม่วางแผนสะสมทรัพย์สินและเงินออมไว้อาจไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพที่สูงได้ การศึกษานี้ต้องการศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือน และศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการออมอย่างพอเพียงของครัวเรือน โดยเลือกศึกษาครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพของพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนที่เป็นตัวแทนของคนวัยทำงานที่อยู่ในสังคมเมือง ที่มีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างรวดเร็ว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการศึกษาจะทำให้ทราบถึงปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการออมอย่างพอเพียงเพื่อให้มีความมั่นคงทางการเงินและเป็นหลักประกันได้ว่าจะมีเงินเพียงพอไว้ใช้ในยามเกษียณ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวเมื่อเกษียณต่อไป

2. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการออม

การออม เป็นการแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเก็บสะสมไว้สำหรับวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น เพื่อไว้ใช้ในอนาคตเพื่อเวลาฉุกเฉิน เพื่อใช้ในสิ่งที่อยากได้หรืออยากทำ การออมส่วนใหญ่มักอยู่ในรูปแบบที่มีความเสี่ยงต่อการสูญเสียเงินต้นต่ำ และได้รับผลตอบแทนไม่สูงนักเมื่อเปรียบเทียบกับการลงทุน เช่น การฝากออมทรัพย์ การฝากประจำ การซื้อสลากออมทรัพย์ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.)

2.2 แนวคิดเรื่องการวางแผนการเงินส่วนบุคคลและการจัดการทางการเงิน

กลยุทธ์การบริหารการเงินส่วนบุคคล (Strategic Personal Finance Management) หมายถึง การบริหารการเงินของบุคคลอย่างชาญฉลาด ด้วยการนำหลักและวิธีการบริหารการเงินที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการตัดสินใจจนทำให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งครอบคลุมถึงเรื่องการบริหารการเงินโดยทั่วไป รายได้และการบริหารรายได้ของบุคคล การบริหารรายจ่ายต่าง ๆ ของบุคคล การบริหารความเสี่ยงและการประกันความมั่งคั่งของบุคคล การบริหารด้านการลงทุนของบุคคล ตลอดจนการวางแผนเพื่อเกษียณอายุและพินัยกรรม (สุขใจ น้ำผุด และคณะ, 2557)

แนวคิดเรื่องการจัดการทางการเงินเป็นการอธิบายหลักการบริหารจัดการเงินเพื่อให้มีเงินใช้เพียงพอหลังเกษียณอายุ จากหนังสือเงินทองต้องวางแผน ตอน 4 รู้รู้ความมั่นคงยามเกษียณ ของตลาดหลักทรัพย์ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) ได้อธิบายถึง 4 วิธีรู้ความมั่นคงยามเกษียณ ได้แก่ รู้หา รู้เก็บ รู้ใช้ รู้ขยายดอกผล ดังนี้

1) รู้หา หรือ หาเงินเพิ่มเสริมรายได้ คือ การใช้ความรู้ความสามารถของตนเองในการทำงานหารายได้เพิ่มเติมจากงานอดิเรก หรืออาชีพเสริมอื่น ๆ เช่น ครูสอนพิเศษ การขายของออนไลน์ ตัวแทนขายประกัน เป็นต้น ซึ่งรายได้เสริมที่เพิ่มขึ้นหากนำไปต่อยอดลงทุนเพิ่มเติมก็ยิ่งทำให้เกิดการขยายดอกผลของรายได้ต่อไป

2) รู้เก็บ หรือ เก็บออมก่อนใช้จ่าย คนส่วนใหญ่มักนำรายได้ส่วนที่เหลือจากการใช้จ่ายเป็นเงินออม ทำให้หลายคนไม่มีความสามารถในการออมหรือมีเงินออมไม่มากพอ เราสามารถสร้างวินัยทางการเงินการออมได้ง่าย ๆ โดยการแบ่งเงินส่วนที่จะออมไว้ก่อน ส่วนที่เหลือจึงนำไปใช้จ่าย

3) รู้จ่าย คือ รู้จักใช้จ่ายเงินอย่างชาญฉลาด สร้างโอกาสเพิ่มเงินออม การใช้จ่ายเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองโดยไม่ยั้งคิดอาจทำให้เกิดปัญหาทางการเงินตามมา จึงควรยึด “กฎเหล็ก 5 ประการ” เพื่อให้ใช้จ่ายเงินได้อย่างคุ้มค่ามากขึ้น

กฎที่ 1 ตั้งงบก่อนใช้ เพื่อบังคับตัวเองให้ “คิดก่อนซื้อ”

กฎที่ 2 เปรียบเทียบก่อนซื้อ โดยถือคติว่า “ของดี มีราคาเหมาะสม”

กฎที่ 3 สรุปลืออย่างสม่ำเสมอ โดยสรุปการใช้จ่ายเงินอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย เพื่อเห็นพฤติกรรมการใช้เงินของตนเอง

กฎที่ 4 ใช้น้อยกว่าหาได้ หรืออย่าใช้จ่ายเกินตัว ควรใช้จ่ายให้น้อยกว่าเงินที่หาได้เสมอ

กฎที่ 5 ไม่ใช้ก็ไม่ซื้อ ต้องคำนึงถึงความจำเป็นในการซื้อ ถึงแม้จะมีการส่งเสริมการขายดี มีของแถม หรือลดราคา หากยังไม่ได้สินค้าใช้ก็ไม่ควรซื้อ

4) รู้ขยายดอกผล คือการนำเงินออมไปลงทุนในทางเลือกต่าง ๆ เพื่อสร้างผลตอบแทนที่สูงขึ้น เช่น หุ้น หุ้นกู้ ทองคำ พันธบัตร กองทุนรวม หรืออสังหาริมทรัพย์ โดยเลือกที่ตรงกับความเสี่ยงที่เรายอมรับได้ ซึ่งต้องอาศัยหลัก 3 ข้อ คือ

(1) รู้จักตนเอง รู้ว่าจะลงทุนเพื่ออะไร มีระยะเวลาลงทุนนานแค่ไหน รับความเสี่ยงได้มากน้อยเพียงใด และต้องการผลตอบแทนเท่าไร (2) รู้จักเครื่องมือ รู้และเข้าใจคุณสมบัติ ข้อดี ข้อเสียของทางเลือกการลงทุนแต่ละประเภทเพื่อเลือกให้เหมาะกับตนเอง และ (3) รู้จังหวะลงทุน รู้ถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการลงทุน เช่น เศรษฐกิจ การเมือง และจิตวิทยาผู้ลงทุน

2.3 แนวคิดการบริหารเงิน

ความมั่นคงทางการเงินเริ่มต้นจากการออม ผู้ที่ออมได้เร็วมีโอกาสสร้างผลตอบแทนจากการออมได้มากจากการทำงานของดอกเบี้ยทบต้น ที่สำคัญการออมที่ดีต้องเป็นการนำเงินออมหักจากรายได้ไว้ก่อนที่เหลืจึึงนำไปใช้จ่าย จึงจะเกิดวินัยในการออม อย่างไรก็ตามหากสามารถออมในอัตราที่สูงขึ้นจะยิ่งเพิ่มจำนวนเงินออมได้มากขึ้น ในหลักการบริหารเงินออมแนะนำให้แบ่งรายได้เป็น 3 ส่วน คือ 50 : 30 : 20 โดยสัดส่วนรายได้ร้อยละ 50 เป็นเงินสำหรับค่าใช้จ่ายประจำในแต่ละเดือน เช่น ค่าอาหาร ค่าเดินทาง รายจ่ายในการชำระหนี้ต่าง ๆ ร้อยละ 30 เป็นเงินสำหรับใช้จ่ายเพื่อสร้างความสุขให้กับตัวเอง เช่น ทานอาหารนอกบ้าน ท่องเที่ยว ซื้อของ และร้อยละ 20 เป็นเงินสำหรับเก็บออม (ธนาคารไทยพาณิชย์, ออนไลน์) หรืออย่างน้อยควรเก็บออมในสัดส่วนร้อยละ 10 ของรายได้ แต่หากยกระดับการออมเป็นร้อยละ 20 หรือร้อยละ 30 ของรายได้ ก็จะทำให้เงินออมเติบโตได้อย่างรวดเร็วและมีความมั่นคง (ตลาดหลักทรัพย์, ออนไลน์) การศึกษาครั้งนี้จึงใช้สัดส่วนการออมต่อรายได้มากกว่าร้อยละ 20 เป็นการออมมั่นคง

2.4 การทบทวนวรรณกรรม

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้สรุปการทบทวนวรรณกรรมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดปัจจัยที่มีผลต่อการออมที่พอเพียงของครัวเรือนในกรุงเทพและปริมณฑล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ปัจจัยด้านลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการออมได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ การศึกษาของ อุบลวรรณ ขุนทอง และ บุญธรรม ราชรักษ์ (2563) พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมด้านจำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนในกลุ่มข้าราชการ ปัจจัยด้านอายุ ผลการศึกษาของ อุบลวรรณ ขุนทอง และ บุญธรรม ราชรักษ์ (2563)

พบว่า आयुมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมด้านจำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนในกลุ่มข้าราชการและประชาชนทั่วไป เช่นเดียวกับ มุกดา ไควหกุล (2559) ที่พบว่า आयुมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมด้านจำนวนเงินออม ปัจจัยด้านระดับการศึกษา Meleese (2015) พบว่า ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อการออมของของครัวเรือนชนบท สอดคล้องกับ มุกดา ไควหกุล (2559) พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์พฤติกรรมการออมด้านจำนวนเงินออมและสัดส่วนเงินออม ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส สถานภาพสมรสที่แตกต่างกันอาจส่งผลต่อระดับการออมที่ต่างกัน เช่น การศึกษาของ อุบลวรรณ ขุนทอง และ บุญธรรม ราชรักษ์ (2563) พบว่า สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมด้านจำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนในกลุ่มข้าราชการและประชาชนทั่วไป ปัจจัยด้านจำนวนบุตร จำนวนบุตรที่เพิ่มขึ้นอาจสร้างภาระทางการเงินให้กับครัวเรือน เช่น การศึกษาของ วรเวศม์ สุวรรณระดา และสมประวิณ มันประเสริฐ (2552) ปัจจัยด้านจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน การศึกษาของ อุบลวรรณ ขุนทอง และ บุญธรรม ราชรักษ์ (2563) และ วิศิษฎ์ บิลมาศ และ สุพิชชา โชติกำจร (2557) พบว่า หากครัวเรือนมีจำนวนผู้ที่พึ่งพิงมากขึ้นส่งผลในทิศทางตรงข้ามกับระดับการออม

สำหรับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ อาชีพที่แตกต่างกันอาจส่งผลต่อระดับการออม เช่นการศึกษาของ มุกดา ไควหกุล (2559) พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมด้านจำนวนเงินออมและสัดส่วนเงินออม ปัจจัยรายได้ เช่น อุบลวรรณ ขุนทอง และ บุญธรรม ราชรักษ์ (2563) ศิวัช กรุณาเพ็ญ (2560) และ มุกดา ไควหกุล (2559) พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับเงินออม ปัจจัยด้านจำนวนหนี้สิน วรเวศม์ สุวรรณระดา และสมประวิณ มันประเสริฐ (2552) และ นันทกานันท์ นันทวิสัย (2552) พบว่า จำนวนหนี้สินที่เพิ่มขึ้นทำให้ความสามารถในการออมลดลง ปัจจัยการมีบ้านเป็นของตนเอง ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ สุวิมล เฮงพัฒนา (2556) พบว่า การมีบ้านเป็นของตนเองมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระดับการออมของครัวเรือน

ปัจจัยด้านการบริหารการเงินส่วนบุคคล มุกดา ไควหกุล (2559) ศึกษาพบว่า การจัดการการเงินส่วนบุคคล ด้านความรู้ความเข้าใจการจัดการการเงินส่วนบุคคล รูปแบบการจัดการการเงินส่วนบุคคล และการวางแผนการจัดการการเงินส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมด้านจำนวนเงินออม

ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการออม การมีวัตถุประสงค์ในการออมที่ชัดเจนจะสร้างแรงผลักดันให้การออมประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เช่น การศึกษาของ ปิยรัตน์ ฤกษ์นามระ และคณะ (2554) นาถฤดี ศุภกิจจารักษ์ (2554) และ มุกดา ไควหกุล (2559)

ปัจจัยด้านความรู้ทางการเงิน ความรู้ทางการเงินช่วยส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการด้านการเงิน สามารถเพิ่มระดับการออม และช่วยบรรลุเป้าหมายการออมของตนเองได้ เช่น การศึกษาของ จันทะสุก ลาตสะอาด และคณะ (2561) วิไล เอื้อปิยฉัตร (2560) และ ศิวัช กรุณาเพ็ญ (2560)

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการออม สามารถนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ตามรูปภาพประกอบ 1

รูปภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม และสมุทรสาคร ใช้ข้อมูลจำนวนประชากรจากกระทรวงมหาดไทยในปี พ.ศ. 2561 (กระทรวงมหาดไทย, 2561) ทำการเก็บข้อมูลในเดือนกรกฎาคมถึงธันวาคม พ.ศ. 2562

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เนื่องจากไม่ทราบข้อมูล ผู้วิจัยได้คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างในกรณีที่ไม่ทราบจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Cochran (1996 : 2) กรณีไม่ทราบค่าสัดส่วนของประชากร หรือ $p = 0.05$

$$\text{ใช้สูตร } n = \frac{Z^2}{4e^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

p = สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร

e = ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

z = ค่า z ที่ระดับความเชื่อมั่นหรือระดับนัยสำคัญ

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า } n &= \frac{Z^2}{4e^2} \\ n &= \frac{(1.96)^2}{4(0.05)^2} \end{aligned}$$

$n = 384.16 = 385$ ตัวอย่าง ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้กำหนดจำนวนการใช้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 400

ตัวอย่าง

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากประชากรในแต่ละจังหวัด ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากร สัดส่วน และจำนวนตัวอย่าง

จังหวัด	จำนวนประชากร	สัดส่วน (ร้อยละ)	จำนวนตัวอย่าง
กรุงเทพมหานคร	5,676,648	52.12	208
สมุทรปราการ	1,326,608	12.18	49
นนทบุรี	1,246,295	11.45	46
ปทุมธานี	1,146,092	10.52	42
นครปฐม	917,053	8.42	34
สมุทรสาคร	577,964	5.31	21
รวม	10,890,660	100.00	400

ที่มา : กระทรวงมหาดไทย (2561)

3.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือน โดยการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยตามวิธีการและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งใช้แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ จังหวัดที่อยู่อาศัย เขตที่อยู่อาศัย เพศ อายุ สถานภาพสมรส การมีบุตร จำนวนบุตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน และระดับการศึกษาสูงสุด โดยใช้แบบสำรวจรายการ (Check List) และแบบคำตอบสั้น ๆ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน การมีหนี้สินของครัวเรือน จำนวนหนี้สินของครัวเรือน วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม ประเภทของการกู้ยืม (ในระบบ/นอกระบบ) กรรมสิทธิ์ที่พักอาศัย และช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านการออมและการลงทุน โดยใช้แบบสำรวจรายการ และแบบคำตอบสั้น ๆ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามด้านการบริหารการเงินส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมด้านการหารายได้ พฤติกรรมด้านการใช้จ่าย พฤติกรรมด้านการออม พฤติกรรมด้านการลงทุน ใช้การวัดมาตราส่วน 5 ระดับ ดังนี้ ปฏิบัติเป็นประจำ 5 คะแนน ปฏิบัติบ่อย ๆ 4 คะแนน ปฏิบัติบางครั้ง 3 คะแนน ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง 2 คะแนน และไม่เคยปฏิบัติเลย 1 คะแนน และนำมาแบ่งระดับของพฤติกรรมตามระดับคะแนนเฉลี่ยคือ 1.00–1.80 = ระดับน้อยที่สุด 1.81–2.60 = ระดับน้อย 2.61–3.40 = ระดับปานกลาง 3.41–4.20 = ระดับมาก และ 4.21–5.00 = ระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการออม ได้แก่ แรงจูงใจในการออมเพื่อเหตุฉุกเฉิน ออมเพื่อใช้ในยามชราภาพ ออมเพื่อใช้ในยามเจ็บป่วย ออมเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย ออมเพื่อซื้อสินทรัพย์ ออมไว้เพื่อเป็นมรดกตกทอด

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานทางการเงิน ประกอบด้วยคำถาม 3 ข้อ ที่ใช้วัดความรู้พื้นฐานทางการเงิน ได้แก่ ด้านการบริหารความเสี่ยง ความรู้ด้านเงินเฟ้อ และความรู้ด้านดอกเบี้ยทบต้น การวัดความรู้พื้นฐานทางการเงิน ประกอบด้วยคำถาม 3 ข้อ ที่ใช้วัดความรู้ด้านการบริหารความเสี่ยง ความรู้ด้านเงินเฟ้อ และความรู้ด้านดอกเบี้ยทบต้น คำถามแต่ละข้อมีคะแนนข้อละ 1 คะแนน โดยมีคำถามดังนี้

- 1) สมมติว่าท่านมีเงินก้อนหนึ่ง ท่านจะแบ่งเงินลงทุนในสินทรัพย์อย่างไร
- 2) ท่านรู้จักเงินเฟ้อและเข้าใจดีว่ามันเป็นหนึ่งในตัวการที่ทำให้เงินออมของท่านด้อยค่าลง

3) สมมติว่าท่านฝากเงินในบัญชี 100 บาท ซึ่งธนาคารให้ดอกเบี้ย 10% ต่อปี ถ้าท่านไม่ถอนเงินออกจากบัญชีเลยจนครบ 5 ปี ท่านจะมีเงินในบัญชีกี่บาท

จากคะแนนที่รวบรวมได้นำมาจัดกลุ่มระดับความรู้พื้นฐานทางการเงิน ดังนี้ 0 คะแนน เป็นกลุ่มมีความรู้พื้นฐานทางการเงินน้อย 1-2 คะแนน เป็นกลุ่มมีความรู้พื้นฐานทางการเงินปานกลาง และ 3 คะแนน เป็นกลุ่มมีความรู้พื้นฐานทางการเงินมาก

3.3 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือประกอบด้วย การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการ ดังนี้

การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านพิจารณาตรวจสอบเนื้อหา และโครงสร้างแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงสำนวนภาษาที่ใช้ให้ชัดเจนเหมาะสมใหม่อีกครั้งก่อนนำไปใช้จริงเพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมทั้งตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาปรับปรุงสำนวนภาษาที่ใช้ให้ชัดเจนเหมาะสมอีกครั้งก่อนนำไปใช้จริง เพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยไปทำการทดสอบ (Try-Out) จำนวน 30 ชุด กับกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบว่าคำถามสามารถสื่อความหมายตรงตามความต้องการตลอดจนมีความเหมาะสมหรือไม่ มีความยากง่ายเพียงไร จากนั้นจึงนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามจากโปรแกรมสำเร็จรูปโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษารั้งนี้จะใช้สถิติพรรณนา และสถิติอนุมาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.4.1 สถิติพรรณนา

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ ด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ ด้านแรงจูงใจในการออม และด้านความรู้พื้นฐานทางการเงิน ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมกรรมการบริหารการเงินส่วนบุคคล ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เมื่อได้ระดับค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมแล้ว จะนำมาแบ่งระดับของพฤติกรรมตามระดับคะแนนเฉลี่ยคือ $1.00-1.80$ = ระดับน้อยที่สุด $1.81-2.60$ = ระดับน้อย $2.61-3.40$ = ระดับปานกลาง $3.41-4.20$ = ระดับมาก และ $4.21-5.00$ = ระดับมากที่สุด

3.4.2 สถิติอนุมาน ใช้แบบจำลองการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์แบบลำดับ (Ordered Probit Regression) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3.5 แบบจำลองในการศึกษา

สำหรับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการออมที่พอเพียงของครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จะใช้แบบจำลองการถดถอยโลจิสติกส์แบบเรียงลำดับ เนื่องจากเป็นแบบจำลองที่มีตัวแปรตามมีลำดับขั้นเรียงต่อกัน เช่น ระดับความพึงพอใจที่เรียงกันตั้งแต่ ชอบน้อยที่สุด ชอบน้อย ชอบปานกลาง ชอบมาก ชอบมากที่สุด เป็นต้น หรือตัวแปรตามแบบอื่น ๆ เช่น เกรดเฉลี่ย การให้ rating บริษัท เป็นต้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ม.ป.ป.) ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการออมของครัวเรือนกำหนดให้ตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงกลุ่มแบบอันดับสเกล 3 อันดับ (Ordinal Scale) ซึ่งจะหาค่าการกะประมาณที่ถูกต้องและไม่เอนเอียงมากกว่าการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองการถดถอยโลจิสติกส์แบบหลายทาง (Multinomial Logistic Regression) (Greene, 2008)

แบบจำลองการถดถอยโลจิสติกส์แบบเรียงลำดับที่ใช้ในการประมาณค่าครั้งนี้ แบ่งการเปลี่ยนแปลงของระดับการออมที่แบ่งออกเป็น 3 ลำดับ ได้แก่ ลำดับที่ 1 (การออมติดลบ) ใช้แทนการออมไม่พอเพียง ลำดับที่ 2 (ออมได้ไม่เกินร้อยละ 20 ของสัดส่วนเงินออมต่อรายได้) ใช้แทนการออมพอเพียง ลำดับที่ 3 (ออมได้เกินร้อยละ 20 ของสัดส่วนเงินออมต่อรายได้) ใช้แทนการออมมั่นคง

ในการใช้แบบจำลองการถดถอยโลจิสติกส์แบบเรียงลำดับ เป็นแบบจำลองที่ไม่มีค่าจุดตัดแกน (intercept) ซึ่งสามารถเขียนแบบจำลองการถดถอยโลจิสติกส์แบบเรียงลำดับได้ ดังสมการ

$$y_i^* = \beta_i' x_i + u_i \quad (1)$$

โดยที่ $y_i^* = 1$ เมื่อครัวเรือนที่ i มีการออมติดลบ
 $= 2$ เมื่อครัวเรือนที่ i ออมได้ไม่เกินร้อยละ 20 ของสัดส่วนเงินออมต่อรายได้
 $= 3$ เมื่อครัวเรือนที่ i ออมได้เกินร้อยละ 20 ของสัดส่วนเงินออมต่อรายได้

β_i' = ค่าพารามิเตอร์

x_i = เวกเตอร์ค่าตัวแปรอิสระที่อธิบายระดับการออมของครัวเรือน

u_i = ตัวแปรสุ่มคลาดเคลื่อน

เมื่อ u_i มีการแจกแจงแบบปกติมาตรฐาน (Standard Normal Distribution: $u_i \sim N(0,1)$)

ในการอธิบายผลการศึกษาจะวัดการเปลี่ยนแปลงของค่าความน่าจะเป็นที่ครัวเรือนจะมีเงินออม เมื่อตัวแปรอิสระเปลี่ยนแปลงไป โดยค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) สามารถอธิบายได้ว่าเมื่อค่าตัวแปรอิสระเชิงปริมาณเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วยจากค่าเฉลี่ย (Mean) หรือตัวแปรอิสระที่เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) เปลี่ยนแปลงไป จาก 0 เป็น 1 จะมีผลต่อความน่าจะเป็นในการเพิ่มระดับการออม หากมีเครื่องหมายบวกจะทำให้ทราบว่าตัวแปรอิสระนั้นส่งผลให้ระดับการออมเพิ่มขึ้น หากมีเครื่องหมายลบจะส่งผลในทิศทางตรงกันข้าม ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยโลจิสติกส์แบบเรียงลำดับได้ ดังนี้

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + e_i$$

โดยที่ Y = ระดับการออม

X_1 = ตัวแปรด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์

X_2 = ตัวแปรด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ

X_3 = ตัวแปรด้านพฤติกรรมกรรมการจัดการทางการเงิน

X_4 = ตัวแปรด้านแรงจูงใจในการออม

X_5 = ตัวแปรด้านความรู้ทางการเงิน

e_i = ค่าความคลาดเคลื่อน

4. ผลลัพธ์การวิจัยและการอภิปรายผล

4.1 ข้อมูลทั่วไปด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 63.75) อายุ 41–50 ปี (ร้อยละ 34.25) มีสถานภาพโสด (ร้อยละ 44.75) ส่วนใหญ่มีบุตรจำนวน 1–2 คน (ร้อยละ 43.75) มีสมาชิกในครัวเรือน 3–4 คน (ร้อยละ 70.50) ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 32.50) อาชีพส่วนใหญ่ของหัวหน้าครัวเรือนเป็นพนักงานหรือลูกจ้างบริษัทเอกชน (ร้อยละ 42.50) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 25,000–49,999 บาท (ร้อยละ 30.75) รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนน้อยกว่า 25,000 บาท (ร้อยละ 42.25) ครัวเรือนส่วนใหญ่มีหนี้สิน (ร้อยละ 61.50) จำนวนหนี้สินของครัวเรือนน้อยกว่า 500,000 บาท (ร้อยละ 54.88) ส่วนใหญ่กู้ยืมเพื่อซื้อที่ดิน/ที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 54.47) และเป็นการกู้ยืมในระบบ (ร้อยละ 81.71) ส่วนใหญ่มีบ้านเป็นของตนเองไม่ต้องผ่อนชำระ (ร้อยละ 42.50) มีช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านการออมและการลงทุนมาจากอินเทอร์เน็ต/สื่อสังคม (ร้อยละ 80.25) ส่วนใหญ่มีแรงจูงใจในการออมเพื่อเหตุฉุกเฉิน (ร้อยละ 78.75) ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 68.25) โดยมีความรู้ด้านการบริหารความเสี่ยงมากกว่าด้านอื่น (ร้อยละ 79.00) และครัวเรือนส่วนใหญ่มีสัดส่วนการออมต่อรายได้มากกว่าร้อยละ 20.00 (ร้อยละ 67.50)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ครัวเรือนที่มีหนี้สิน จำนวนหนี้สิน วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม ประเภทของการกู้ยืม กรรมสิทธิ์ที่พักอาศัย และช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านการออมและการลงทุน ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานหรือลูกจ้างบริษัทเอกชน ร้อยละ 42.5 ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 25,000–49,999 บาท ร้อยละ 30.75 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ 2–3 คน ร้อยละ 68 มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 25,000 บาท ร้อยละ 42.25 ครัวเรือนส่วนใหญ่มีหนี้สิน ร้อยละ 61.50 มีจำนวนหนี้สินน้อยกว่า 500,000 บาทมากที่สุด ร้อยละ 54.88 วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมนำไปซื้อที่ดิน/ที่อยู่อาศัย และ ชื้อยานพาหนะมากที่สุด ร้อยละ 54.47 และ 46.75 ตามลำดับ โดยเป็นการกู้ยืมในระบบเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.71 ครัวเรือนส่วนใหญ่มีบ้านเป็นของตนเอง ไม่ต้องผ่อนชำระ ร้อยละ 42.50 สำหรับช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านการออมและการลงทุน พบว่า Internet/Social media และโทรทัศน์/วิทยุ มากที่สุด ร้อยละ 80.25 และ 48 ตามลำดับ

4.3 พฤติกรรมการบริหารการเงินส่วนบุคคลของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ในการวิเคราะห์พฤติกรรมการบริหารการเงินส่วนบุคคลแบ่งพฤติกรรมออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมด้านการหารายได้ ด้านการใช้จ่าย ด้านการออม และด้านการลงทุน ใช้มาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับคะแนน ได้แก่ 1 = ไม่เคยปฏิบัติเลยหรือไม่มีพฤติกรรมนั้นเลย 2 = ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง 3 = ปฏิบัติบางครั้ง 4 = ปฏิบัติบ่อย ๆ และ 5 = ปฏิบัติเป็นประจำ หรือมีพฤติกรรมนั้นเป็นประจำ และนำมาแบ่งระดับของพฤติกรรมตามระดับคะแนนเฉลี่ยคือ 1.00–1.80 = ระดับน้อยที่สุด 1.81–2.60 = ระดับน้อย 2.61–3.40 = ระดับปานกลาง 3.41–4.20 = ระดับมาก และ 4.21–5.00 = ระดับมากที่สุด ผลการศึกษากิจกรรมด้านการหารายได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92) และเมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คุณไม่เล่นการพนันเพื่อหารายได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 รองลงมาคือ คุณจะไม่ขอยืมเงินจากเพื่อน เมื่อมีเงินไม่พอใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และน้อยที่สุดคือ คุณไม่ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลหรือหวยใต้ดินเพื่อคิดว่าจะเป็นช่องทางในการหารายได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 รายละเอียดตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมด้านการหารายได้

พฤติกรรมด้านการหารายได้	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. คุณพยายามหาช่องทางในการหารายได้เสริมอยู่เสมอ	3.67	1.111
2. คุณพัฒนาตัวเองอยู่เสมอเพื่อให้มีความสามารถในการหารายได้เพิ่มขึ้น	3.65	1.047
3. คุณไม่เล่นการพนันเพื่อหารายได้	4.48	0.931
4. คุณไม่ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลหรือหวยใต้ดินเพื่อคิดว่าจะเป็นช่องทางในการหารายได้	3.55	1.167
5. คุณจะไม่ขอยืมเงินจากเพื่อน เมื่อมีเงินไม่พอใช้	4.23	1.047
ภาพรวม	3.92	0.580

พฤติกรรมด้านการใช้จ่าย ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38) และเมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คุณไม่ซื้อสินค้าเทคโนโลยีที่ออกมาใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 รองลงมา คือ คุณเปรียบเทียบราคา คุณภาพ ก่อนซื้อสินค้า โดยถือคติว่า "ซื้อสินค้าคุณภาพดี และมีราคาเหมาะสม" มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 และน้อยที่สุดคือ คุณทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกเดือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.29 รายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมด้านการใช้จ่าย

พฤติกรรมด้านการใช้จ่าย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. คุณทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกเดือน	2.29	1.300
2. คุณไม่สังสรรค์กับเพื่อนนอกบ้านทุกเดือน	3.84	1.113
3. คุณไม่รับประทานอาหารนอกบ้านทุกเดือน	3.39	1.237
4. คุณไม่ซื้อเครื่องแต่งกายตามแฟชั่นทุกเดือน	3.97	1.079
5. คุณไม่ซื้อสินค้าเทคโนโลยีที่ออกมาใหม่ ๆ อยู่เสมอ	4.10	0.971
6. คุณตั้งงบประมาณก่อนซื้อสินค้าเพื่อบังคับตัวเองให้ "คิดก่อนซื้อ"	3.56	1.193
7. คุณเปรียบเทียบราคา คุณภาพ ก่อนซื้อสินค้า โดยถือคติว่า "ซื้อสินค้าคุณภาพดี และมีราคาเหมาะสม"	4.03	1.014
8. คุณจะไม่ซื้อสินค้านั้นหากสินค้านั้นมีการส่งเสริมการขายดี มีของแถม แม้สินค้านั้นยังไม่จำเป็นต้องใช้ก็ตาม	3.19	1.140
9. คุณซื้อประกันสุขภาพ เพื่อลดความเสี่ยงเรื่องรายจ่ายด้านสุขภาพ	2.69	1.430
10. คุณพยายามหาช่องทางการใช้จ่ายที่สามารถนำมาใช้ในการลดหย่อนภาษีได้ หรือได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีมากที่สุด	2.72	1.376
ภาพรวม	3.38	0.532

พฤติกรรมการออม ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79) และเมื่อพิจารณาตามรายข้อ พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คุณมีเงิน “พอใช้” ในแต่ละเดือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 รองลงมา คือ คุณหักรายได้ส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินออมก่อน แล้วจึงใช้จ่ายเงินส่วนที่เหลือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 และน้อยที่สุด คือ คุณออมเงินไว้ในสหกรณ์ออมทรัพย์/กองทุนหมู่บ้าน/ธนาคารชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.27 รายละเอียดดังตาราง 4

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมด้านการออม

พฤติกรรมด้านการออม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. คุณหักรายได้ส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินออมก่อน แล้วจึงใช้จ่ายเงินส่วนที่เหลือ	3.27	1.326
2. เมื่อไม่มีรายได้ คุณสามารถมีเงินใช้สบาย ๆ ถึง 6 เดือน	2.59	1.335
3. คุณมีเงิน “พอใช้” ในแต่ละเดือน	3.54	1.246
4. คุณออมเงินไว้ในบัญชีเงินฝากประจำ	2.69	1.416
5. คุณออมเงินไว้ในสหกรณ์ออมทรัพย์/กองทุนหมู่บ้าน/ธนาคารชุมชน	2.27	1.491
6. คุณซื้อประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ หรือแบบบำนาญ ไว้เพื่อการออมระยะยาว	2.41	1.534
ภาพรวม	2.79	0.877

พฤติกรรมการลงทุน ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.85) และเมื่อพิจารณาตามรายข้อ พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คุณหาความรู้เพิ่มเติมในด้านที่สนใจ เช่น อบรมหลักสูตรระยะสั้น เรียนทำอาหารเพื่อสามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.33 รองลงมาคือ คุณซื้อทองคำ/ทรัพย์สินมีค่าอื่น ๆ เพื่อลงทุน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.18 และน้อยที่สุดคือ คุณลงทุนในตราสารหนี้ เช่น พันธบัตรรัฐบาล ตั๋วเงินคลัง พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ หุ้นกู้เอกชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.48 รายละเอียดดังตาราง 5

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมด้านการลงทุน

พฤติกรรมด้านการลงทุน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. คุณหาความรู้เพิ่มเติมในด้านที่สนใจ เช่น อบรมหลักสูตรระยะสั้น เรียนทำอาหาร เพื่อสามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคต	2.33	1.242
2. คุณซื้อสลากออมสิน หรือสลาก ธกส. ไว้เพื่อออมและลุ้นรางวัล	2.09	1.309
3. คุณลงทุนในกองทุนรวม	1.91	1.338
4. คุณลงทุนในตราสารทุน เช่น หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ ใบสำคัญแสดงสิทธิ (warrant) หน่วยลงทุน	1.61	1.118
5. คุณลงทุนในตราสารหนี้ เช่น พันธบัตรรัฐบาล ตั๋วเงินคลัง พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ หุ้นกู้เอกชน	1.48	0.957

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมด้านการลงทุน (ต่อ)

พฤติกรรมด้านการลงทุน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
6. คุณซื้อ กองทุนรวมหุ้นระยะยาว” (Long Term Equity Fund: LTF) หรือ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (Retirement Mutual Fund: RMF) ไว้เพื่อลงทุน และลดหย่อนภาษี	1.60	1.182
7. คุณซื้อทองคำ/ทรัพย์สินมีค่าอื่น ๆ เพื่อลงทุน	2.18	1.281
8. คุณซื้ออสังหาริมทรัพย์เพื่อลงทุน	1.59	1.072
ภาพรวม	1.85	0.795

4.4 การศึกษาแรงจูงใจในการออม

การศึกษาแรงจูงใจในการออม ประกอบด้วย แรงจูงใจในการออมเพื่อเหตุฉุกเฉิน แรงจูงใจในการออมเพื่อใช้ในยามชราภาพ แรงจูงใจในการออมเพื่อใช้ในยามเจ็บป่วย แรงจูงใจในการออมเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย แรงจูงใจในการออมเพื่อซื้อสินทรัพย์ แรงจูงใจในการออมไว้เพื่อเป็นมรดกตกทอด และแรงจูงใจในการออมอื่น ๆ ผลการศึกษา พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีแรงจูงใจในการออมเพื่อเหตุฉุกเฉินมากที่สุด ร้อยละ 78.75 รองลงมาคือ แรงจูงใจในการออมเพื่อใช้ในยามเจ็บป่วย และเพื่อใช้ในยามชราภาพ ร้อยละ 67 และ 60.50 ตามลำดับ

4.5 การศึกษาความรู้พื้นฐานทางการเงิน

ผลการศึกษาความรู้พื้นฐานทางการเงินพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ด้านการบริหารความเสี่ยงมากที่สุด มีผู้ตอบคำถามด้านบริหารความเสี่ยงถูกมากที่สุด ร้อยละ 79 รองลงมาคือ ความรู้ด้านเงินเฟ้อ ตอบถูกร้อยละ 52.25 และมีความรู้ด้านดอกเบี้ยทบต้นน้อยที่สุด ร้อยละ 37

สำหรับระดับความรู้พื้นฐานทางการเงิน พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 68.25 รองลงมาคือ มีความรู้พื้นฐานทางการเงินอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 21.50 และ มีความรู้พื้นฐานทางการเงินอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 10.25 ตามลำดับ

4.6 การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทำการแบ่งระดับการออมเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1) การออมที่ไม่พอเพียง คือ การออมติดลบ 2) การออมพอเพียง คือ การออมไม่เกินร้อยละ 20 ของสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ และ 3) การออมมั่นคง คือ สัดส่วนการออมต่อรายได้มากกว่าร้อยละ 20

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่พึ่งพิง ประกอบด้วย เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และผู้พิการ จำนวนหนี้สินของครัวเรือน ซึ่งสามารถอธิบายผลการศึกษาดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการออมของครัวเรือน ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนส่งผลต่อระดับการออมของครัวเรือนในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 สอดคล้องกับการศึกษาของ อุบลวรรณ ขุนทอง และ บุญธรรม ราชรักษ์ (2563) ทำการศึกษา เรื่อง การเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมเพื่อการวางแผนการเกษียณของกลุ่มประชาชนทั่วไปกับกลุ่มข้าราชการ พบว่า รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมด้านจำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนในกลุ่มข้าราชการและประชาชนทั่วไป พฤติกรรมการออมส่วนบุคคลได้รับอิทธิพล

โดยตรงจากปัจจัยรายได้ในทิศทางบวก เช่นเดียวกับ ศิวัช กรธมาเพ็ญ (2560) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมและพฤติกรรมการออมของคน Gen Y พบว่า รายได้ต่อเดือนมีผลต่อพฤติกรรมการออมด้านขนาดของเงินออม และสัดส่วนของเงินออมต่อรายได้ต่อเดือนของคน Gen Y ในทำนองเดียวกับ มุกดา ไควกุล (2559) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการการเงินส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์พฤติกรรมการออมด้านจำนวนเงินออมและสัดส่วนเงินออม ข้อมูลแสดงได้ดังตาราง 6

เมื่อพิจารณาจากค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม พบว่า ครัวเรือนที่มีการออมติดลบ และครัวเรือนที่ออมไม่เกินร้อยละ 20 ของสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ เมื่อครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น 100,000 บาท มีโอกาสความน่าจะเป็นที่จะทำให้ครัวเรือนมีระดับการออมลดลงร้อยละ 18.00 และ 30.60 จากระดับเดิม ในขณะที่ครัวเรือนที่สัดส่วนการออมต่อรายได้มากกว่าร้อยละ 20 เมื่อครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น 100,000 บาท มีโอกาสความน่าจะเป็นที่จะทำให้ครัวเรือนมีระดับการออมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 48.30 จากระดับเดิม ผลลัพธ์ดังกล่าวอาจชี้ให้เห็นถึงความชะล่าใจของครัวเรือนเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น อาจเกิดความไม่ระมัดระวังในการใช้จ่าย ทำให้ไม่สามารถเพิ่มอัตราการออมได้ ในขณะที่ครัวเรือนที่มีระดับการออมสูงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นสามารถเพิ่มระดับการออมได้ ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการพฤติกรรมการใช้จ่าย และวินัยในการออมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเพิ่มระดับการออมได้อย่างยั่งยืน ข้อมูลแสดงได้ดังตาราง 7

นอกจากนี้ผลการศึกษาพบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่พึ่งพิง ประกอบด้วย เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และผู้พิการ ส่งผลต่อระดับการออมของครัวเรือนในทิศทางตรงข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 สอดคล้องกับการศึกษาของ อุบลวรรณ ขุนทอง และ บุญธรรม ราชรักษ์ (2563) พบว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต้องดูแลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออม ด้านจำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนทั่วไป เช่นเดียวกับ ชลธิชา อัสวันนรินทร์ (2552) และ วิศิษฎ์ บิลมาศ และ สุพิชชา โชติคำจร (2557) ที่พบว่า หากครัวเรือนมีจำนวนผู้ที่พึ่งพิงมากขึ้นจะทำให้มีภาระค่าใช้จ่ายมากขึ้น นำไปสู่ระดับการออมที่ลดลง ข้อมูลแสดงได้ดังตาราง 6

ตาราง 6 การประมาณค่าด้วยแบบจำลองการถดถอยโลจิสติกส์แบบเรียงลำดับ

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม คือ ระดับการออมของครัวเรือน			
	Coefficient	Std.	Z	P>z
เพศชาย	-0.210	0.173	-1.220	0.224
อายุ	0.005	0.011	0.490	0.625
สถานภาพโสด	0.278	0.251	1.110	0.269
จำนวนบุตร	-0.045	0.111	-0.410	0.681
จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป	0.018	0.220	0.080	0.935
จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน	-0.130	0.075	-1.720	0.085*
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน x 100,000	1.540	0.000	5.020	0.000***
จำนวนหนี้สินของครัวเรือน x 100,000	-0.020	0.000	-2.740	0.006***
ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	-0.228	0.234	-0.980	0.329
พฤติกรรมการด้านหารรายได้	-0.161	0.154	-1.050	0.295

ตาราง 6 การประมาณค่าด้วยแบบจำลองการถดถอยโลจิสติกส์แบบเรียงลำดับ (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตามคือ ระดับการออมของครัวเรือน			
	Coefficient	Std.	Z	P>z
พฤติกรรมด้านการใช้จ่าย	-0.145	0.179	-0.810	0.420
พฤติกรรมด้านการออม	0.147	0.132	1.110	0.265
พฤติกรรมด้านการลงทุน	-0.051	0.142	-0.360	0.720
แรงจูงใจในการออมเพื่อเหตุฉุกเฉิน	0.277	0.215	1.290	0.197
แรงจูงใจในการออมเพื่อใช้ในยามชราภาพ	0.085	0.200	0.420	0.671
แรงจูงใจในการออมเพื่อใช้ในยามเจ็บป่วย	-0.222	0.1994	-1.110	0.266
แรงจูงใจในการออมเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย	0.098	0.197	0.500	0.620
แรงจูงใจในการออมเพื่อซื้อสินทรัพย์	0.194	0.231	0.840	0.402
แรงจูงใจในการออมเพื่อเป็นมรดกตกทอด	-0.078	0.208	-0.380	0.707
แรงจูงใจในการออมอื่นๆ	0.889	0.731	1.220	0.224
ความรู้ทางการเงินในระดับมาก	0.080	0.230	0.350	0.729

Pseudo $R^2 = 0.130$

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90, **มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95, ***มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

ตาราง 7 การประมาณค่าโดยวิธีการวิเคราะห์ค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect)

ตัวแปรอิสระ	marginal effects		
	Y = 1	Y = 2	Y = 3
เพศชาย	0.025	0.042	-0.067
อายุ	-0.001	-0.001	0.002
สถานภาพโสด	-0.031	-0.055	0.086
จำนวนบุตร	0.005	0.009	-0.014
จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป	-0.002	-0.004	0.006
จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน	0.015*	0.026*	-0.041*
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน x 100,000	-0.180***	-0.306***	0.483***
จำนวนหนี้สินของครัวเรือน x 100,000	0.002***	0.004***	-0.006***
ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	0.029	0.046	-0.074
พฤติกรรมด้านหารายได้	0.018	0.032	-0.051

ตาราง 7 การประมาณค่าโดยวิธีการวิเคราะห์ค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	marginal effects		
	Y = 1	Y = 2	Y = 3
พฤติกรรมด้านการใช้จ่าย	0.017	0.029	-0.045
พฤติกรรมด้านการออม	-0.017	-0.029	0.046
พฤติกรรมด้านการลงทุน	0.006	0.010	-0.016
แรงจูงใจในการออมเพื่อเหตุฉุกเฉิน	-0.036	-0.055	0.091
แรงจูงใจในการออมเพื่อใช้ในยามชราภาพ	-0.010	-0.017	0.027
แรงจูงใจในการออมเพื่อใช้ในยามเจ็บป่วย	0.024	0.044	-0.068
แรงจูงใจในการออมเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย	-0.011	-0.019	0.030
แรงจูงใจในการออมเพื่อซื้อสินทรัพย์	-0.021	-0.038	0.059
แรงจูงใจในการออมเพื่อเป็นมรดกตกทอด	0.009	0.016	-0.025
แรงจูงใจในการออมอื่นๆ	-0.052	-0.139	0.191
ความรู้ทางการเงินในระดับมาก	-0.009	-0.016	0.025

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90, **มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95,

***มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

การพิจารณาจากค่าผลกระทบส่วนเพิ่มพบว่า ครัวเรือนที่มีการออมติดลบ และครัวเรือนที่ออมไม่เกินร้อยละ 20 ของสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ ถ้าครัวเรือนมีจำนวนผู้พึ่งพิงเพิ่มขึ้น 1 คน มีโอกาสความน่าจะเป็นที่จะทำให้ครัวเรือนมีระดับการออมเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.49 และ 2.58 จากระดับเดิม ในขณะที่ครัวเรือนที่สัดส่วนการออมต่อรายได้มากกว่าร้อยละ 20 มีโอกาสความน่าจะเป็นที่จะทำให้ครัวเรือนมีระดับการออมลดลงร้อยละ 4.07 จากระดับเดิม ข้อมูลแสดงได้ดังตาราง 7

จำนวนหนี้สินของครัวเรือนส่งผลต่อระดับการออมของครัวเรือนในทิศทางตรงข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 สอดคล้องกับการศึกษาของ วรเวศม์ สุวรรณระดา และ สมประวิณ มั่นประเสริฐ (2552) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการออมของผู้มีงานทำในประเทศไทย พบว่า การกู้ยืมเงินจะมีแนวโน้มทำให้ผู้มีงานทำกลายเป็นผู้ไม่มีเงินออมและส่งผลต่อพฤติกรรมการออมเงินระยะยาวเพื่อการดำรงชีวิตยามชราภาพที่น้อยลง รวมทั้งทำให้อัตราการออมลดลงด้วย เช่นเดียวกับ นันทกานันท์ นันทวิสัย (2552) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบภาวะการออมของครัวเรือนในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร พบว่า จำนวนหนี้สินที่ต้องชำระคืนมีผลต่อการออมในเชิงลบในกลุ่มครัวเรือนนอกภาคเกษตร ข้อมูลแสดงได้ดังตาราง 6

เมื่อพิจารณาจากค่าผลกระทบส่วนเพิ่มพบว่า ครัวเรือนที่มีการออมติดลบ และครัวเรือนที่ออมไม่เกินร้อยละ 20 ของสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ ถ้าครัวเรือนมีจำนวนหนี้สินเพิ่มขึ้น 100,000 บาท มีโอกาสความน่าจะเป็นที่จะทำให้ครัวเรือนมีระดับการออมเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.20 และ 0.40 จากระดับเดิม ในขณะที่ครัวเรือนที่สัดส่วนการออมต่อรายได้มากกว่าร้อยละ 20 เมื่อครัวเรือนมีจำนวนหนี้สินเพิ่มขึ้น 100,000 บาท มีโอกาสความน่าจะเป็นที่จะทำให้ครัวเรือนมีระดับการออมลดลง ร้อยละ 0.60 จากระดับเดิม ผลลัพธ์ดังกล่าวอาจชี้ให้เห็นว่าการเข้าถึงแหล่งเงินกู้เพื่อประกอบอาชีพน่าจะมีผลสำคัญต่อการสร้างรายได้และนำไปสู่การออมในระดับที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น ภาครัฐจึงควรให้ความสำคัญกับการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อรายย่อยเพื่อประกอบอาชีพ เช่น

Pico Finance และ Nano Finance ซึ่งน่าจะช่วยให้ครัวเรือนที่ได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินกู้เพื่อประกอบอาชีพได้มากขึ้น ข้อมูลแสดงได้ดังตาราง 7

5. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตและประโยชน์ของการวิจัย

5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.1.1 จากผลการศึกษาพบว่า จำนวนหนี้สินที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ระดับการออมของครัวเรือนลดลง ดังนั้น ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับมาตรการให้ความช่วยเหลือด้านการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือน อาจให้มีคลินิกแก้ไขปัญหาหนี้สินในทุกหมู่บ้าน โดยเน้นที่การให้ความรู้ด้านการวางแผนทางการเงิน การจัดการด้านการหารายได้ การใช้จ่าย การออม และการลงทุน เพื่อให้อาชีพหนี้สินได้ถูกแก้ไขอย่างยั่งยืน มากกว่าเน้นที่การให้การช่วยเหลือเพื่อบรรเทาภาระหนี้สินของครัวเรือนในระยะสั้น

5.1.2 จากผลการศึกษาพบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่พึ่งพิง ประกอบด้วย เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และผู้พิการมีจำนวนเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อระดับการออมของครัวเรือนลดลง ดังนั้น รัฐบาลควรออกมาตรการทางการคลังเพื่อช่วยลดรายจ่ายของครัวเรือนในการดูแลอุปการะสมาชิกในครัวเรือนที่พึ่งพิง ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสามารถในการออมของครัวเรือนกลุ่มนี้ให้เพิ่มขึ้น

5.1.3 จากผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนที่มีการออมติดลบ และครัวเรือนที่มีการออมไม่เกินร้อยละ 20 ของสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น มีโอกาสความน่าจะเป็นที่จะทำให้อัตราการออมลดลง ซึ่งให้เห็นถึงความชะล่าใจของครัวเรือนเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น อาจเกิดความไม่ระมัดระวังในการใช้จ่าย ทำให้ไม่สามารถเพิ่มอัตราการออมได้ ดังนั้น ภาครัฐจึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างค่านิยมการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ไม่ซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย และการให้ความสำคัญกับการสร้างวินัยในการออม เมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้นควรนำรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนหนึ่งเก็บออม เพื่อช่วยเพิ่มระดับของการออมของครัวเรือนให้มีความยั่งยืน

5.1.4 จากผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนที่มีการออมติดลบ และครัวเรือนที่ออมไม่เกินร้อยละ 20 ของสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ ถ้าครัวเรือนมีจำนวนหนี้สินเพิ่มขึ้น มีโอกาสความน่าจะเป็นที่จะทำให้อัตราการออมเพิ่มขึ้นจากระดับเดิม ผลลัพธ์ดังกล่าวอาจชี้ให้เห็นว่าการเข้าถึงแหล่งเงินกู้เพื่อประกอบอาชีพน่าจะมีผลสำคัญต่อการสร้างรายได้และนำไปสู่การออมในระดับที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น ภาครัฐจึงควรให้ความสำคัญกับการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อรายย่อยเพื่อประกอบอาชีพ เช่น Pico Finance และ Nano Finance ซึ่งน่าจะช่วยให้ครัวเรือนที่ได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินกู้เพื่อประกอบอาชีพได้มากขึ้น และมีรายได้เพื่อสามารถนำไปเก็บออมได้มากขึ้น

5.1.5 จากผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนมีความรู้พื้นฐานทางการเงินด้านดอกเบี้ยทบต้นน้อยที่สุด ภาครัฐจึงควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ทางการเงินกับประชาชน โดยเฉพาะเรื่องความสำคัญของดอกเบี้ยทบต้น ประกอบกับการส่งเสริมให้มีการออมตั้งแต่วัยเด็ก เนื่องจากการออมอย่างสม่ำเสมอและมีระยะเวลาการออมที่ยาวนานขึ้น ดอกเบี้ยทบต้นจะส่งผลทำให้เงินต้นจากการออมเพิ่มขึ้นช่วยทำให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินได้เร็วขึ้น

5.1.6 จากผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการบริหารการเงินส่วนบุคคลของครัวเรือนที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ พฤติกรรมด้านการลงทุน แสดงถึงครัวเรือนยังไม่มีความรู้หรือยังไม่ทราบช่องทางในการลงทุน ที่จะช่วยสร้างผลตอบแทนให้เพิ่มขึ้นมากกว่าการออม ภาครัฐจึงควรส่งเสริมความรู้ทางการเงินให้กับประชาชน ด้านความรู้ทางการเงินการลงทุน เครื่องมือทางการเงินในการลงทุน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความหลากหลายในการสร้างผลตอบแทนได้มากกว่าการออมเพียงอย่างเดียว และใช้เวลาในการถึงเป้าหมายทางการเงินได้น้อยกว่า

5.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเพิ่มเติมว่าเมื่อครัวเรือนได้รับรายได้เพิ่มขึ้น ครัวเรือนนำรายได้ที่ได้รับเพิ่มขึ้นไปบริหารจัดการอย่างไร นำไปใช้จ่าย เก็บออม หรือลงทุนในสัดส่วนเท่าใดของรายได้ที่เพิ่มขึ้น โดยนำมาศึกษาจำแนกตามระดับรายได้ของครัวเรือน จำแนกตามครัวเรือนที่เป็นหนี้/ไม่เป็นหนี้ เพื่อทราบถึงพฤติกรรมการบริหารจัดการเงินของแต่ละกลุ่ม เพื่อจะได้นำข้อมูลไปวางแผนการแก้ปัญหา และแนะแนวทางการออมได้ถูกต้อง

6. สรุปผลการศึกษา

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนส่งผลต่อการออมของครัวเรือน ครัวเรือนที่มีการออมติดลบ และครัวเรือนที่ออมไม่เกินร้อยละ 20 ของสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ เมื่อครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีโอกาสความน่าจะเป็นที่จะทำให้ครัวเรือนมีระดับการออมลดลง อาจเกิดจากความชะล่าใจของครัวเรือนเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น จึงไม่ระมัดระวังในการใช้จ่าย ทำให้ไม่สามารถเพิ่มอัตราการออมได้ ในขณะที่ครัวเรือนที่สัดส่วนการออมต่อรายได้มากกว่าร้อยละ 20 เมื่อครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีโอกาสความน่าจะเป็นที่จะทำให้ครัวเรือนมีระดับการออมเพิ่มขึ้น ดังนั้น การให้ความสำคัญกับการพฤติกรรมการใช้จ่าย และวินัยในการออมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเพิ่มระดับการออมได้อย่างยั่งยืน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่พึ่งพิง ประกอบด้วย เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และผู้พิการส่งผลต่อการออมของครัวเรือน ครัวเรือนที่มีการออมติดลบ และครัวเรือนที่ออมไม่เกินร้อยละ 20 ของสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ ถ้าครัวเรือนมีจำนวนผู้พึ่งพิงเพิ่มขึ้น มีโอกาสความน่าจะเป็นที่จะทำให้ครัวเรือนมีระดับการออมเพิ่มขึ้น ในขณะที่ครัวเรือนที่สัดส่วนการออมต่อรายได้มากกว่าร้อยละ 20 ถ้าครัวเรือนมีจำนวนผู้พึ่งพิงเพิ่มขึ้น มีโอกาสความน่าจะเป็นที่จะทำให้ครัวเรือนมีระดับการออมลดลง ผลที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของครัวเรือนที่ต้องออมเพิ่มขึ้น เพื่อดูแลสมาชิกในครัวเรือนที่พึ่งพิง

จำนวนหนี้สินของครัวเรือนส่งผลต่อการออมของครัวเรือน ครัวเรือนที่มีการออมติดลบ และครัวเรือนที่ออมไม่เกินร้อยละ 20 ของสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ ถ้าครัวเรือนมีจำนวนหนี้สินเพิ่มขึ้น มีโอกาสความน่าจะเป็นที่จะทำให้ครัวเรือนมีระดับการออมเพิ่มขึ้น ในขณะที่ครัวเรือนที่สัดส่วนการออมต่อรายได้มากกว่าร้อยละ 20 เมื่อครัวเรือนมีจำนวนหนี้สินเพิ่มขึ้น มีโอกาสความน่าจะเป็นที่จะทำให้ครัวเรือนมีระดับการออมลดลง อาจชี้ให้เห็นว่าการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพน่าจะมีผลสำคัญต่อการสร้างรายได้และนำไปสู่การออมในระดับที่เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. (2561). *จำนวนประชากรประจำปี*. ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2562, จาก

https://stat.bora.dopa.go.th/stat/pk/pk_61.pdf.

จันทะสุก ลาตสะอาด, ोजना, ธรรมจินดา และ สุจรรยพินธ์ สุวรรณพันธ์. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมส่วนบุคคลของคนวัยทำงานในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่*, 11(1), 124-138.

ชลธิชา อัครนิรันดร์. (2552). *การออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และสุวิมล เฮงพัฒนา. (2557). *การออม ความมั่งคั่ง และบำนาญผู้สูงอายุของครัวเรือนไทย*.

กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์). เงินทองต้องวางแผน. ค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2562,

จาก https://media.setinvestnow.com/setinvestnow/Documents/2020/Nov/08_financial-planning-happy-retirement.pdf.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2565). 4 บัญชีเงินออม และเทคนิคออมเงิน. ค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2565, จาก

<https://www.set.or.th/th/education-research/education/happymoney/knowledge/article/18-4-savings-accounts-and-savings-tips>

ธนาคารไทยพาณิชย์. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์). 50-30-20 สูตรบริหารเงิน. ค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2565, จาก

<https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/salary-man/money-formula.html>.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์). การออม. ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2562,

จาก <https://www.1213.or.th/th/moneymgt/save/Pages/save.aspx>.

นันทกา นันทวิสัย. (2552). การศึกษาเปรียบเทียบภาวะการออมของครัวเรือนในภาคเกษตรและนอก ภาคเกษตร.

สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปิยรัตน์ ฤกษ์นามระ พิชราวัลย์ ชัยปาณี เจริญ วณิกกุล รัฐชัย ศีลาเจริญ และนาถฤดี ศุภกิจจารักษ์. (2554).

พฤติกรรมการออมและปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการออมของผู้ออมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.

จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์, 33(3), 93-120.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์). แนวปฏิบัติที่ดีในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยทางเศรษฐศาสตร์.

ค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2562, จาก <https://www.stou.ac.th/schoolsweb/sec/UploadedFile/แนวปฏิบัติที่ดีวิจัย.pdf>.

มุกดา ไควนกุล. (2559). การจัดการการเงินส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร

และปริมณฑล. วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจปริทัศน์, 12(1), 128-149.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2564). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2563. นครปฐม :

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

วรวิทย์ สุวรรณระดา และ สมประวิณ มั่นประเสริฐ. (2552). ปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการออมของผู้มีงานทำในประเทศไทย. ค้นเมื่อ

12 มีนาคม 2562, จาก http://pioneer.netserv.chula.ac.th/~msompraw/Savings_NCE2009.pdf.

วิไล เอื้อปิยฉัตร. (2560). ความรู้ทางการเงิน: ตัวกำหนดและผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมการออม. วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 25(47), 67-93.

วิศิษฎ์ บิลมาศ และ สุพิชชา โชติคำจร. (2557). รูปแบบและพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์.

ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2562, จาก <http://research.pcru.ac.th/rdb/published/datafilescreate/531>

ศิวัช กรุณาเพ็ญ. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมและพฤติกรรมการออมของคน Gen Y. ปริญญานิพนธ์บริหารธุรกิจ

มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2562). การเตรียมความพร้อมด้านการเงินและสุขภาพในสังคมอายุยืน.

กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สุขใจ น้ำผุด สมนึก วิวัฒน์ และ อนุชนาฏ เจริญจิตรกรรม. (2557). กลยุทธ์การบริหารการเงินบุคคล. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). รายงานการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ :

สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

- อุบลวรรณ ขุนทอง และ บุญธรรม ราชรักษ์. (2563). การเปรียบเทียบพฤติกรรมการยอมเพื่อการวางแผนการเกษียณของกลุ่มประชาชนทั่วไปกับกลุ่มข้าราชการ. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 12(1), 152-164.
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling Techniques*. New York : John Wiley & Sons.
- Greene, W. (2008). *Econometric analysis* (6th ed.). New Jersey : Prentice-Hall.
- Huang, C. L., Kan, K., & Fu, T. T. (1999). Consumer willingness-to-pay for food safety in Taiwan: A binary-ordinal probit model of analysis. *The Journal of Consumer Affairs*, 33(1), 76-91.
- Melesse, B. (2015). *Factors Affecting Rural Households Savings: The Case of Gedeb Hasasa District, West Arsi Zone, Oromia Regional State, Ethiopia*. Thesis, Haramaya University.